

Конституційне право

УДК 342.72

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15305654>

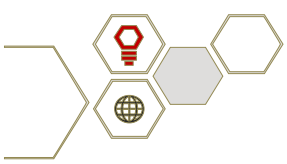
Право на аборт в зарубіжних країнах

Спаскіна Катерина Олегівна

Студентка 2 курсу, 8 групи, факультет адвокатури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
61024, вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна,
e-mail: k.o.spaskina@nlu.edu.ua,
ORCID <https://orcid.org/0009-0001-3407-9891>

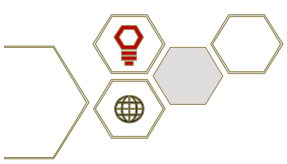
Прийнято: 17.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація.** Стаття присвячена вивченню особливостей регулювання прав на аборт в різних державах світу. У публікації аналізується положення конституцій та інших джерел, які передбачають право на аборт в різних країнах, а також певні заборони чи обмеження щодо переривання вагітності. Проблема є складною, багатоаспектною та викликає гострі дискусії. Питання ускладнюється перетином етичних, моральних, правових, медичних, філософських, релігійних та інших аспектів, що створює складність його однозначного сприйняття та виключає можливість універсального підходу. Відзначається, що формалізація права жінки на переривання вагітності у нормативно-правових актах набула поширення лише у другій половині XX ст., коли кримінальну відповідальність за аборт почали скасовувати. У наш час найліберальніші держави світу легалізують аборти. Різноманітність підходів до правового регулювання цього питання ілюструється практикою країн, серед яких майже одна третина дозволяє аборт у разі загрози життю чи здоров'ю матері, тоді як інша половина держав*

переривання вагітності дозволене в разі згвалтування, інцесту або виявлення внутрішньоутробної патології. Більшість країн передбачає можливість абортів за соціальними чи економічними мотивами або за бажанням жінки. На наш погляд, правова обізнаність у питаннях регулювання абортів є критично важливою. Навіть у державах, де аборти легалізовані, жінки часто стикаються з перешкодами у доступі до безпечних медичних послуг через відсутність належного законодавчого регулювання, недостатню медичну інфраструктуру або політичні бар'єри. Міжнародно-правові акти у сфері прав людини наголошують на праві жінок самостійно приймати рішення у питаннях репродукції, включаючи питання абортів. Репродуктивні права вважаються фундаментальними для забезпечення гендерної рівності та захисту прав людини. Автор доходить висновку, що питання правового регулювання абортів залишається предметом активної дискусії в міжнародній правовій науці та політичній практиці. Різноманіття підходів підтверджує складність формування єдиного правового стандарту, прийнятного для всіх держав. Водночас існує чітка тенденція до визнання права на аборт як складової частини репродуктивних прав жінки, що розглядаються як фундаментальні права людини. На думку автора, правова обізнаність у сфері репродуктивних прав повинна бути пріоритетом для кожної правової системи, а держави мають забезпечити не лише юридичне визнання цього права, але й гарантії його реальної реалізації — через розвинену інфраструктуру охорони здоров'я, недискримінаційні процедури доступу та забезпечення автономії жінки у прийнятті рішень. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу національних обмежень на репродуктивне здоров'я жінок, а також на пошук збалансованих правових моделей, які поважають як індивідуальну автономію, так і суспільні цінності.

Ключові слова: переривання вагітності, міжнародно-правове регулювання, конституційно-правове регулювання, відповідальність.

The right to abortion in foreign countries

Katerina Spaskina

Student of the 2nd course of the 8th group, Faculty of the Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University,
61024, 77, Hryhoriya Skovorody Str., Kharkiv, Ukraine,
e-mail: k.o.spaskina@nlu.edu.ua ,
ORCID <https://orcid.org/0009-0001-3407-9891>

Abstract. *The article is devoted to the study of the regulation of abortion rights in different countries around the world. It analyzes the provisions of constitutions and other legal sources that establish the right to abortion, as well as certain prohibitions or restrictions on pregnancy termination. This issue is complex, multifaceted, and remains the subject of intense debate. Its complexity is deepened by the intersection of ethical, moral, legal, medical, philosophical, religious, and other dimensions, which complicates its unambiguous perception and precludes the possibility of a universal approach. The formalization of a woman's right to abortion in normative legal acts became widespread only in the second half of the 20th century, when criminal liability for abortion began to be abolished. Today, the most liberal states in the world legalize abortion. The diversity of legal approaches is illustrated by country practices, with nearly one-third of states allowing abortion in cases where the mother's life or health is at risk, and another half allowing it in cases of rape, incest, or the detection of fetal anomalies. Most countries permit abortion based on social or economic reasons or at the woman's request. In the author's view, legal awareness in matters of abortion regulation is critically important. Even in countries where abortion is legal, women often face barriers in accessing safe medical services due to a lack of proper legislative regulation, insufficient healthcare infrastructure, or political obstacles. International human rights instruments emphasize the right of women to make autonomous decisions regarding reproduction, including the right to abortion. Reproductive rights are considered fundamental for ensuring gender equality and the protection of human*

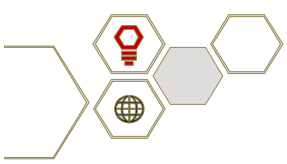

rights. The author concludes that the issue of abortion regulation remains the subject of active discussion in international legal scholarship and political practice. The variety of approaches confirms the difficulty of establishing a unified legal standard acceptable to all countries. At the same time, there is a clear trend toward recognizing abortion rights as an integral component of women's reproductive rights, which are viewed as fundamental human rights. According to the author, raising legal awareness in the field of reproductive rights should be a priority for every legal system, and states must ensure not only the legal recognition of this right but also its practical implementation—through well-developed healthcare infrastructure, non-discriminatory access procedures, and the safeguarding of women's autonomy in decision-making. Further research should focus on assessing the impact of national restrictions on women's reproductive health and identifying balanced legal models that respect both individual autonomy and societal values.

Keywords: termination of pregnancy, international legal regulation, constitutional legal regulation, responsibility.

Постановка проблеми. Аборт визначається як штучне переривання вагітності, яке зазвичай здійснюється протягом перших 22 тижнів. Це поняття може мати дещо різні формулювання в національному законодавстві окремих країн. Визначення і правовий статус абортів, як правило, закріплюється в законодавчих актах держави, включаючи кримінальні, медичні та соціальні кодекси. Водночас у міжнародному контексті ООН зазначає, що 98 % країн світу мають певне правове регулювання цієї процедури. Однак підхід до абортів значно варіюється: від повної заборони до вільного доступу до процедури на вимогу жінки

Аборт залишається одним із найскладніших і найсуперечливіших питань у правовій, етичній, соціальній, медичній та релігійній площинах. З одного боку, мова йде про фундаментальне право жінки на особисте життя, свободу вибору, контроль над власним тілом та забезпечення репродуктивного здоров'я. З іншого про моральні, етичні та духовні аспекти, пов'язані з правом ембріона або

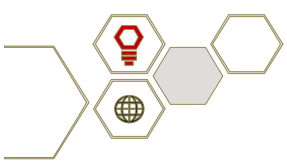
плоду на життя. В окремих релігіях будь-яке переривання вагітності прирівнюється до вбивства, що суттєво впливає на законодавчу політику багатьох країн.

Правове регулювання абортів у різних країнах має свої особливості. У деяких державах, таких як Канада, Нідерланди, Швеція, аборт є легальним і здійснюється за бажанням жінки протягом певного строку вагітності без необхідності надання додаткових підстав. В інших країнах, наприклад, у Сальвадорі, Гондурасі чи Мальті, діє повна заборона на аборти навіть у випадках зґвалтування або загрози життю жінки. У країнах Центральної та Східної Європи, включаючи Україну, існує певний компромісний підхід: дозволяється аборт у першому триместрі за бажанням жінки, а на пізніших строках лише за медичними або соціальними показниками.

Дискусії щодо легалізації або лібералізації доступу до абортів не вщухають і сьогодні. У деяких країнах останніми роками відбувається перегляд раніше чинних суворих обмежень: прикладом може бути Ірландія, яка у 2018 році після референдуму скасувала одну з найсуворіших заборон на аборти в Європі. Водночас у США у 2022 році Верховний суд скасував рішення *Roe v. Wade*, яке гарантувало федеральне право на аборт, передавши регулювання цього питання на рівень окремих штатів. Це рішення спричинило хвилю протестів і знову актуалізувало проблему репродуктивних прав жінок.

Прихильники права на аборт акцентують увагу на необхідності забезпечення здоров'я, безпеки та гідності жінки. Вони стверджують, що заборона абортів не зменшує їх кількість, а лише змушує жінок звертатися до небезпечних, нелегальних способів переривання вагітності. Така практика, за даними ВООЗ, щороку призводить до смерті тисяч жінок, переважно у країнах з низьким рівнем медичного забезпечення та обмеженим доступом до послуг охорони здоров'я.

Натомість противники легалізації абортів наполягають на необхідності захисту життя з моменту зачаття. Вони вважають, що держава має забезпечити правовий статус ембріона, а також створити умови, які дозволять жінкам

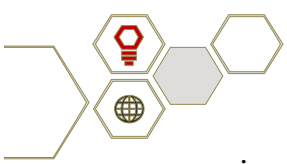

уникнути складного вибору зокрема, через підтримку материнства, фінансову допомогу, розбудову системи соціального забезпечення.

Проблематика абортів має глобальний характер, адже вона не лише стосується індивідуальних прав, а й відображає стан демократичного розвитку суспільства, рівень поваги до прав людини, забезпечення гендерної рівності та доступу до якісної медичної допомоги. У ХХІ столітті дедалі більше міжнародних організацій визнають репродуктивні права невід'ємною складовою прав людини. Проте попри це, у багатьох країнах жінки досі змушені боротися за своє право на вибір.

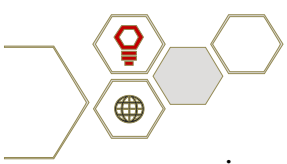
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема права на аборт залишається недостатньо вивченою в науковому середовищі України, що значною мірою пов'язано з легальністю проведення штучного переривання вагітності в країні. Окремі аспекти цього питання висвітлювалися у працях українських науковців, серед яких можна відзначити дослідження. Олексій Соловйов у своїх виступах на міжнародних форумах наголошує на необхідності гармонізації українського законодавства у сфері охорони здоров'я з європейськими стандартами, включаючи аспекти репродуктивних прав [1].

У зарубіжних наукових колах проблематику права на аборт аналізували такі дослідники. Лінда Бекман у своїй статті «Abortion in the United States: The continuing controversy» (2017) аналізує постійні суперечки навколо права на аборт у США, підкреслюючи важливість збереження доступу до безпечних абортів для захисту здоров'я та прав жінок [2]. Своєю чергою, Мартін Аппельбаум у співавторстві з Лорен Лемос (2020) у праці «Reproductive rights and global development» зазначає, що забезпечення права на аборт є ключовим чинником сталого розвитку суспільства та покращення гендерної рівності [3, с.104]. У свою чергу, Мейджор Б. У дослідженні 2019 року звертає увагу на психологічні наслідки обмеження доступу до абортів, зокрема збільшення рівня тривожності та депресії серед жінок, змушених продовжити небажану вагітність [4, с.60]. У сучасній українській правовій науці проблематика правового регулювання права на аборт у зарубіжних країнах досліджувалася низкою

авторів, які здійснили вагомий внесок у формування наукового підґрунтя для подальшого аналізу цієї теми. А. С. Чиркін, В. О. Ритова та А. В. Хоменко [5, с.3] здійснили загальний огляд законодавства окремих зарубіжних країн щодо умов допустимості переривання вагітності, класифікували підходи до правового регулювання абортів, а також визначили рівень лібералізації або заборонності цього явища в різних правових системах. К. О. Черевко акцентує увагу на термінологічних особливостях і відмінностях у трактуванні поняття абортів в міжнародно-правових актах, аналізуючи вплив таких підходів на імплементацію міжнародних норм у національні законодавства [6, с.15]. Дьоміна О. П. Досліджує зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за порушення законодавства у сфері абортів, звертаючи увагу на питання пропорційності покарань та ефективності правозастосовних механізмів [7, с. 1]. Кудренко С. В. Систематизує підходи до кваліфікації та караності незаконного абортів в кримінальних кодексах держав із різними правовими системами, що дозволяє порівняти суворість законодавчого регулювання та рівень його гуманізації [8, с.4]. Гоголь Ю. В. Розглядає загальні правові колізії, що виникають при визначенні меж дозволеності абортів, а також аналізує вплив релігійних, етичних і моральних чинників на законодавчі процеси [9, с.9]. Цебенко С.Б. порушує філософсько-релігійні засади обґрунтування права на життя з моменту зачаття, що є важливим у контексті країн, правова система яких базується на релігійних принципах [10, с.87]. С. Б. Бурлеца досліджує особливості захисту прав ембріона в контексті цивільного права, звертаючи увагу на проблему потенційної правосуб'єктності плоду та правові наслідки штучного переривання вагітності [11, с.584].

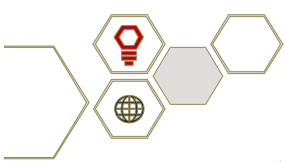
Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на активне обговорення проблематики абортів у міжнародному правничому дискурсі, питання конституційно-правового регулювання права на аборт залишається недостатньо дослідженим в українській юридичній науці. Це значною мірою зумовлено відсутністю гострих дебатів у суспільстві через легальність проведення абортів в Україні, а також браком міждисциплінарних

досліджень, що поєднували б правову, етичну та соціальну перспективи. Окремі аспекти репродуктивних прав досліджувалися українськими вченими, проте системний аналіз саме конституційного виміру права на аборт у порівняльному контексті залишається фрагментарним. На міжнародному рівні проблема висвітлюється ширше, однак і тут залишаються дискусійними питання щодо балансу між правом жінки на репродуктивну автономію та захистом потенційного життя, між морально-релігійними переконаннями суспільства та обов'язком держави забезпечувати дотримання прав людини. Не врегульованими лишаються також аспекти уніфікації правових стандартів у цій сфері, що ускладнює реалізацію глобального підходу до забезпечення репродуктивних прав.

Фокус нашого дослідження зосереджено на аналізі еволюції репродуктивних прав жінок крізь призму конституційного права, з особливим акцентом на динаміку юридичного статусу жінки як суб'єкта основоположних прав і свобод. У центрі уваги перебуває питання конституційно-правової легітимації права на аборт як елементу репродуктивної автономії, а також співвідношення індивідуальних прав жінки з конституційними цінностями, суспільною мораллю та правовими обмеженнями. У статті проводиться порівняльно-правовий аналіз різних моделей конституційного регулювання права на переривання вагітності (ліберальної, обмежувальної та заборонної), механізми визнання, реалізації та захисту цього права в міжнародному та національному конституційному контексті, зокрема крізь призму практики Франції, США, Ірландії, Польщі, Філіппін, Ірану. Акцентується на суперечностях, що виникають між репродуктивною свободою жінки та охороною внутрішньоутробного життя, а також аналіз ефективності конституційного захисту прав жінок в умовах законодавчих обмежень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є здійснення порівняльного аналізу підходів до конституційно-правового регулювання права на аборт у зарубіжних країнах, з метою виявлення загальних тенденцій, національних особливостей та потенціалу для вдосконалення

правової системи України в цій сфері. Особливий акцент зроблено на правових моделях, що гарантують баланс між захистом репродуктивної автономії жінки та суспільним інтересом щодо охорони внутрішньоутробного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Еволюція гендерного статусу: трансформація соціально-правового положення жінок у контексті репродуктивних прав. Соціальний статус осіб жіночої статі протягом останнього століття зазнав докорінних змін. Сьогодні жінки користуються комплексом невідчужуваних прав, включаючи доступ до освіти, свободу вибору професій (роду занять), виборче право, можливість участі в економічному і політичному житті суспільства, а також репродуктивну автономію. Водночас, сучасне розуміння і сприйняття останніх в якості природних прав стало можливим лише завдяки тривалій історичній боротьбі попередніх поколінь жінок проти скептицизму домінуючої соціальної парадигми. Особливих змін зазнало питання легального переривання вагітності. Триваючий досі процес декриміналізації абортів почався відносно нещодавно – лише з другої половини ХХ століття. Причому, повна лібералізація спостерігається переважно в розвинутих державах. За даними Відділу народонаселення Департаменту ООН з соціальних і економічних питань (2013), абортівні практики дозволені майже у всіх державах світу (приблизно 98%), проте з суттєвими обмеженнями. Законодавством приблизно двох третин держав світу передбачено право на переривання вагітності при наявності загрози фізичному або психічному здоров'ю матері. Законодавством половини держав легалізовано аборти у випадках зґвалтування, інцесту або внутрішньоутробних патологій. Показово, що лише третина країн надає жінкам право вирішувати питання вагітності з соціально-економічних міркувань або за власним бажанням [12].

На тлі розвинутих держав світу, Франція вирізняється доволі непростим процесом правової еволюції репродуктивних свобод. До середини минулого століття аборт розглядався як злочин проти держави, що карався смертною карою, а контрацепція перебувала під заборобою. Історично важливим каталізатором змін став маніфест 343 жінок, опублікований у журналі «Le Nouvel

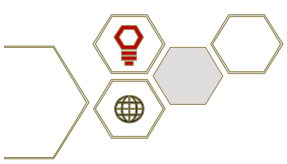

Observateur» 5 квітня 1971 року. Підписантки публічно визнали факт здійснення нелегальних абортів і закликали до реформування застарілого законодавства. Маніфест наголошував на щорічному проведенні мільйона небезпечних підпільних абортів у Франції та вимагав забезпечення вільного доступу до контрацепції та легалізації абортівних практик [5, с.3]. Законодавчим змінам сприяв резонансний судовий процес у місті Бобіньї над Мішель Шевальє, засудженою за допомогу неповнолітній доньці Марі-Клер у перериванні вагітності, що настала внаслідок зґвалтування [14]. Остаточну декриміналізацію абортів здійснила міністерка охорони здоров'я Сімона Вей, яка ініціювала прийняття революційного законопроекту про добровільне переривання вагітності. Відповідно до Закону № 75-17, положення якого згодом були інтегровані до Кодексу громадського здоров'я Франції, вагітна жінка у скрутному становищі отримала право звернутися до лікаря для переривання вагітності до завершення десятого тижня, виключно в медичному закладі [4].

Аналізуючи американський досвід, варто відзначити історичне рішення Верховного Суду у справі «Роу проти Вейда» 1973 року, яке визнало конституційне право жінок на переривання вагітності, інтерпретуючи 14-у поправку як гарантію недоторканності приватного життя. Однак починаючи з 2019 року спостерігається регресивна тенденція – п'ять штатів запровадили обмежувальне законодавство щодо абортів, викликавши масові протести.

Найбільш жорсткі норми діють в Алабамі, де аборт криміналізовано на будь-якому терміні вагітності, а медичних працівників, залучених до таких процедур, можуть засудити до 99 років позбавлення волі. Додатковим фактором обмеження репродуктивних прав стало відновлення президентом США Дональдом Трампом так званого «правила глобального кляпа», що забороняє американську допомогу міжнародним організаціям, причетним до абортівних практик [15].

Історичний референдум в Ірландії, проведений у травні 2018 року, знаменував значний поворотний момент у європейському законодавстві стосовно репродуктивних прав жінок. Результати голосування

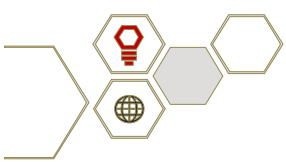
продемонстрували переважну підтримку населення щодо легалізації переривання вагітності. Після ухвалення відповідних змін до законодавства, лише Мальта та Андорра залишились європейськими державами, де жінкам відмовлено у праві приймати рішення про переривання вагітності на ранніх термінах [16, с.82].

Еволюція законодавства щодо репродуктивних прав у глобальному контексті

Зарубіжний досвід конституційно-правового регулювання досліджуваного питання характеризується неоднорідністю. Низка країн поза європейським континентом підтримує заборони або накладає суттєві обмеження на доступ до відповідних медичних послуг [17, с.60]. Досвід конституційно-правового регулювання права на аборт переконливо свідчить, що юридичні рестрикції не призводять до зменшення кількості випадків переривання вагітності. Натомість, обмежувальне законодавство спонукає жінок звертатися до небезпечних методів, наражаючи власне здоров'я та життя на серйозну небезпеку. Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє класифікувати країни за ступенем обмежень на три основні категорії [18, с.254].

Перша категорія включає держави з повною забороною переривання вагітності, незалежно від обставин. У таких країнах ця процедура прирівнюється до кримінального злочину проти внутрішньоутробного життя та класифікується як вбивство. До держав із абсолютною забороною належать Ангола, Афганістан, Бангладеш, Венесуела, Гватемала, Гондурас, Єгипет, Індонезія, Ірак, Іран, Ємен, Колумбія, Ліван, Лівія, Мавританія, Малі, Непал, Нікарагуа, ОАЕ, Оман, Парагвай, Папуа Нова Гвінея, Сальвадор, Сирія, Чилі та Філіппіни [19, с.147].

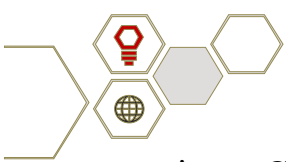
Показовим прикладом такої законодавчої політики виступають Філіппіни, де криміналізація відбулася ще в межах Кримінального кодексу 1870 року. Статті 256, 258 і 259 вказаного акту передбачають позбавлення волі як щодо жінки, яка перервала вагітність, так і щодо осіб, які надавали допомогу під час процедури, включаючи батьків, лікарів та акушерок [20, с.141]. Стаття 258 встановлює тривалий термін ув'язнення для жінки або батьків у випадках, коли

процедура здійснювалась «з метою приховування ганьби [жінки]». Однак суворі заборонні заходи не запобігають проведенню нелегальних процедур, натомість перетворюють переривання вагітності на небезпечну і потенційно смертельну процедуру для понад півмільйона філіппінок щорічно [21]. Іранська ситуація демонструє певну еволюцію підходів навіть у державах із радикальними ісламськими традиціями. Так, якщо раніше будь-яке штучне переривання вагітності категорично заборонялось, згодом парламент ухвалив закон, який дозволяє проведення процедури протягом перших чотирьох місяців за наявності загрози життю жінки або аномального розвитку зародка. Необхідними умовами виступають згода обох батьків та медичний висновок трьох лікарів, що підтверджує загрозу життю матері або дитини. При цьому переривання небажаної вагітності без медичних показань залишається забороненим. Офіційна статистика свідчить про проведення приблизно 80 тисяч нелегальних процедур у країні щорічно [22, с. 148].

Друга категорія охоплює держави, законодавство яких забороняє переривання вагітності за бажанням жінки, але дозволяє його проведення за певних обставин: за медичними показниками при загрозі фізичному або психічному здоров'ю жінки, при виявленні аномалій розвитку плода або у випадках зґвалтування. До таких країн належать Алжир, Аргентина, Болівія, Бразилія, Гана, Ізраїль, Кенія, Коста-Рика, Марокко, Мексика, Нігерія, Пакистан, Перу, Польща та Уругвай.

Польське законодавство вважається одним із найсуворіших у Європі щодо регулювання даного питання. Кримінальний кодекс країни класифікує дії проти нормального розвитку плоду як злочини проти життя і здоров'я. До таких злочинів віднесено: переривання вагітності за згодою жінки з порушенням законодавчих вимог; надання допомоги або схиляння до переривання вагітності; проведення процедури без згоди жінки із застосуванням насильства; доведення вагітної до переривання вагітності шляхом насильства, погроз чи обману. Обтяжуючими обставинами визнаються проведення процедури, коли плід досяг здатності до самостійного життя поза організмом матері, а також смерть вагітної

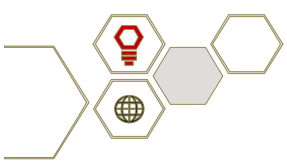

жінки. Сучасне польське законодавство дозволяє переривання вагітності лише у трьох випадках: коли вагітність становить загрозу життю чи здоров'ю матері; коли пренатальна діагностика виявляє високий ризик серйозного і невідворотного ураження плода або невиліковної хвороби, небезпечної для життя; коли існують достатні підстави вважати вагітність результатом злочину [23], [24].

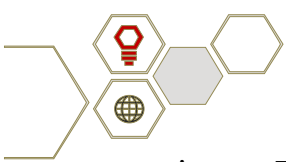
Третя категорія включає країни, де заборонено переривання вагітності за бажанням жінки, проте дозволяється проведення процедури за медичними або соціально-економічними показниками. Медичні показання охоплюють вади розвитку плода та загрозу життю і здоров'ю жінки. Соціально-економічні фактори включають випадки зґвалтування, смерть чоловіка і навіть низький рівень доходів родини. До даної групи належать Англія, Індія, Ісландія, Люксембург, Фінляндія та Японія.

Індійське законодавство вважається прогресивним, оскільки дозволяє легальне переривання вагітності за широким спектром терапевтичних і соціальних обставин. Декриміналізація відбулася в 1971 році з прийняттям Закону про припинення вагітності у зв'язку з медичною хворобою, що значно покращило становище жінок у країні. Ліберальний характер закону спрямований на зменшення кількості нелегальних процедур і рівня материнської смертності. Згідно з положеннями закону, вагітність може бути перервана протягом перших 12 тижнів, якщо лікар вважає, що продовження вагітності загрожує життю матері або може завдати серйозної шкоди її здоров'ю, або існує суттєвий ризик фізичних чи психічних відхилень у дитини після народження. Для переривання вагітності між 12 та 20 тижнями вимагається висновок двох лікарів [25, с. 511].

Висновки. Проблематика абортів залишається складною та багатогранною у різних політичних, соціальних і культурних контекстах, незважаючи на її давню історію. Питання щодо права на переривання вагітності продовжує викликати численні дискусії та залишається недостатньо дослідженим як у науковій сфері, так і на практичному рівні. На наш погляд, надання кожній жінці можливості самостійно вирішувати питання репродуктивного характеру є

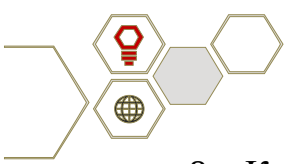
важливою складовою реалізації прав людини. Однак, законодавчі обмеження в різних країнах, що ґрунтуються на положеннях міжнародних документів у сфері прав людини, часто перешкоджають реалізації цього права. Багато держав встановлюють суворі законодавчі бар'єри, що значно обмежують доступ до безпечних та легальних абортів. Навіть за умов дозволеної процедури, жінки нерідко стикаються з перепонами у вигляді недостатньо розвиненої медичної інфраструктури, відсутності чіткого нормативного регулювання або браку політичної підтримки. Водночас міжнародні правові акти у сфері прав людини закріплюють право жінок самостійно приймати рішення з усіх питань, пов'язаних із репродукцією, включно з можливістю здійснення абортів. Сучасні світові тенденції, зокрема завдяки діяльності правозахисних організацій, демонструють розбіжності: у більшості розвинутих держав основний акцент робиться на захисті права жінки, натомість у низці інших країн – на праві плоду на життя. На нашу думку, легалізація абортів має розглядатися передусім як визнання права жінки на автономію, свободу вибору та контроль над власним тілом. Криміналізація абортів, навпаки, обмежує реалізацію цих прав, підриваючи засади гендерної рівності та людської гідності. У цьому контексті правове регулювання абортів в Україні потребує удосконалення, зокрема, з урахуванням позитивного досвіду окремих європейських держав (наприклад, Франції). Доцільним, на наш погляд, є нормативне закріплення вичерпного переліку підстав для переривання вагітності на пізніх строках, з урахуванням медичних, психологічних та соціальних обставин. Необхідно впровадити обов'язкову процедуру інформованої згоди, яка включатиме надання жінці вичерпної інформації про наслідки абортів, доступні альтернативи, включно з можливістю анонімних пологів чи усиновлення. Україна має уникати впровадження надмірно репресивних моделей, подібних до польської, яка піддається системній критиці з боку міжнародної спільноти через порушення принципу пропорційності обмежень прав людини. Водночас українське законодавство повинно містити чітко визначені та ефективні гарантії доступу до абортів у випадках зґвалтування, інцесту або прямої загрози життю чи здоров'ю

жінки. Такі положення мають бути узгоджені зі стандартами недопущення вторинної віктимізації потерпілих, а також з критеріями доступності, ефективності й неупередженості медичних процедур. Правове регулювання абортів має забезпечити баланс між правом жінки на приватність, тілесну недоторканність і репродуктивну автономію, з одного боку, та інтересами суспільства щодо охорони материнства і потенційного життя – з іншого. Законодавець повинен орієнтуватися на практику Європейського суду з прав людини, рекомендації ВООЗ, а також принципи гендерної рівності, людської гідності, правової визначеності, пропорційності і недискримінації.

Список використаних джерел

1. Рада національної безпеки і оборони України. URL: https://www.rnbo.gov.ua/en/Diialnist/5180.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.04.2025).
2. «Аборти у США: триваюча суперечка» (2017). URL: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0959353516685345?journalCode=fapa&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.04.2025).
3. Аппельбаум М., Лемос Л. Репродуктивні права та глобальний розвиток. Журнал глобальної політики охорони здоров'я. 2020. Т. 4, № 2. С. 89–104.
4. Мейджор Б. Психологічні наслідки законодавства щодо абортів: глобальний погляд. Міжнародний журнал психічного здоров'я та права. 2019. № 3. С. 45–60.
5. Чиркін А. С.; Ритова В. О.; Хоменко А. В. Питання правового регулювання права на аборт у зарубіжних країнах. 2020. № 1. С.1-3
6. Черевко, К. О. Визначення терміну «аборт» в міжнародно-правових актах. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2014. № 6. С. 15-24.
7. Дьоміна О. П. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів або стерилізації. Foreign experience of criminal liability for illegal abortion or sterilization. 2021. № 5. С. 1-4.

8. Кудренко С. В. Сучасний стан кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів в зарубіжних країнах. Право і суспільство. 2017. № 5. С. 1-4

9. Гоголь Ю.В. Правове регулювання штучного переривання вагітності: пролемні питання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2008. № 3. С. 1–9.

Цебенко С.Б. Сучасні православні уявлення про право людини народитися у природний спосіб як складова змісту права на життя (у світлі міжнародних стандартів). Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. № 32. С. 83–87

11. Бурлеца С.Б. Право на життя зародку: цивільно-праве регулювання штучного переривання вагітності (абортів). Актуальні проблеми держави і права. 2004. №1. С. 584–590.

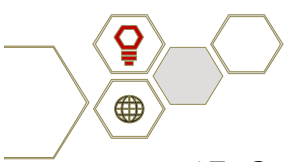
12. Політика щодо абортів і репродуктивне здоров'я у світі. Організація Об'єднаних Націй. Відділ народонаселення. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/826608?v=pdf> (дата звернення: 03.04.2025).

13. Польський закон про аборти — переклад англійською мовою. Центр репродуктивних прав. URL: <https://www.reproductiverights.org/sites/default/files/documents/Polish%20abortion%20act--English%20translation.pdf> (дата звернення: 03.04.2025).

14. Власов А. Вплив жіночого руху на вирішення питання декриміналізації абортів у Франції (1968–1975 pp.). Scriptorium nostrum. 2016. №3. С. 290-302.

15. «Роу проти Вейда»: чому рішення Верховного Суду США може стати історичним? Jurfem. URL: <https://jurfem.com.ua/roe-proty-wade-chomu-rishennya-verkhovnoho-sudu-ssha-mozhe-staty-istorychnym/> (дата звернення: 03.04.2025).

16. Чечерський, В. І. Право людини на репродуктивне відтворення як предмет міждержавного регіонального регулювання. Порівняльно-аналітичне право. 2019. №4. С. 78-82.

17. Олашин М. М.; Слупко В. М. Кримінальна відповідальність за порушення прав пацієнта за законодавством зарубіжних країн. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки, 2018. №6. С. 69-78.
18. Тарасевич Т. Ю. Реалізація соматичних прав людини в Україні та зарубіжних країнах: конституційно-правові засади: монографія; Вінниц. Держ. Пед. Ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця : Твори, 2024. 415 с.
19. Кенева О. О. Репродуктивні права жінок та їх законодавче регулювання в міжнародному праві. Альманах міжнародного права. 2020. №2. С.139-147.
20. Мар'юк І. І. Захист соматичних прав людини в українському та зарубіжному законодавстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. №40(2). С. 138-141.
21. Акт № 3815 — Акт про перегляд кримінального кодексу та інших кримінальних законів. URL: <https://elibrary.judiciary.gov.ph/thebookshelf/showdocs/28/20426> (дата звернення: 03.04.2025).
22. Дьоміна О. П. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів або стерилізації. Право і суспільство. 2021. № 2. С. 147–151. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.22>.
23. «Пекло для жінок». Польща заборонила аборти. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54651664> (дата звернення: 03.04.2025).
24. Маніфест 343-х. JSTOR Daily. URL: <https://daily.jstor.org/the-manifesto-of-the-343/> (дата звернення: 03.04.2025).
25. Чандра К. С., Пай С. Н. Закон Індії про медичне припинення вагітності: пошук балансу між практичністю та етичним репродуктивним правосуддям. Індійський журнал громадської медицини. 2023. № 48(4). С. 510–513. URL: https://doi.org/10.4103/ijcm.ijcm_540_22.